

SOUDOBÉ FRONTOVÉ LETECTVO

Letectvo vůbec, a tedy svým dílem i letectvo frontové, může sehrát jednu z rozhodujících úloh, a to jak ve válce s použitím ZHN, tak ve válce bez jejich použití a bez ohledu na to, jakým způsobem bude bojová činnost zahájena. Tyto skutečnosti potvrdily průběh a výsledek bojové činnosti letectva v některých lokálních válkách, zejména pak válka ve Vietnamu a válka Izraele proti SAR v červnu minulého roku.

Je nanejvýš nutné stanovit určení a úkoly letectva v příští možné válce proto, že na použití letectva existují značně rozdílné názory a mnohdy i názory velmi problematické, jejichž vznik můžeme datovat do období let 1958 až 1960.

V příspěvku si nekladu za cíl dát jednoznačnou odpověď na otázku úlohy, určení a úkolů frontového letectva, chci však vyjádřit vlastní názory na některé otázky určení jednotlivých druhů frontového letectva, jejich typické úkoly a z toho vyplývající požadavky.

Dnešní moderní letectvo představuje vysoce technický druh ozbrojených sil, který během své krátké existence, tj. během 50—60 let, prodělal nevidaný revoluční rozvoj jako snad žádný jiný druh vojska.

Z bojového vrtulového letounu použitého masově poprvé za první světové války se dospělo až k dnešnímu letounu, specializovanému podle svého určení, vybaveného vysoce výkonnými proudovými, raketovými, turbovrtulovými nebo jinými motory. Jestliže rychlosti letounů z první světové války dosáhly 200 km/h, pak dnešní se pohybují okolo 2200—3000 km/h, zvýšily se tedy 10 až 15krát; 3 až 4krát se zvětšil dostup a stoupavost, dolet u nejtěžších typů letounů vzrostl z 500 km na 10 000 až 12 000 km a jejich únosnost ze 400 až 600 kg na 30 až

60 tun. Původní klasická výzbroj letounů byla doplněna jadernými zbraněmi a novými vysoce účinnými prostředky ničení, které tvoří řízené i neřízené rakety proti vzdušným i pozemním cílům, zápalné a chemické prostředky ničení. V souvislosti se zavedením jaderných zbraní dostalo letectvo nebyvalý prostředek ničení, který rozhodujícím způsobem ovlivnil taktiku i operační umění letectva. Revoluční technický rozvoj dovolil vybavit letectvo moderními spojovacími a radiotechnickými prostředky, prostředky k boji s radioelektronickými zařízeními nepřítele i dokonalou speciální a zabezpečovací technikou všeho druhu.

Současně se všemi těmito změnami vzrostly náklady na výstavbu letectva, požadavky na jeho všestranné zabezpečení a vybavení. V tomto směru připomínám např. jen požadavky, které vyvolal dnešní proudový letoun na letišti z hlediska jeho délky, únosnosti, radiotechnického zabezpečení, možnosti rozptýleného umístění letounů, snadné obsluhy atd. Zvýšila se složitost a vysoká náročnost na materiálně technické zabezpečení letectva. Např. váha palebného průměru bitevního leteckého pluku z druhé světové války (IL-10) byla asi 15 000 kg, zatímco palebný průměr dnešního stíhacího bombardovacího leteckého pluku je 50 000—80 000 kg. Plukovní náplň pohonných hmot u srovnávaných typů leteckých pluků se zvýšila z 26 000 l na 175 000 l.

Složitější je technika pilotáže i technická obsluha letounů, které kladou stále vyšší požadavky na člověka, jeho fyzické i psychické vlastnosti.

Dosažený stupeň rozvoje letectva není konečný a pokračuje zákonitě, objektivně, ale přitom velmi rychle vpřed a v souvislosti s tím se mění i názory na jeho bojové použití. Není dávná doba, kdy v důsledku zavedení raket všeho druhu se hovořilo o soumraku letectva a začaly se i prakticky uskutečňovat z těchto — jak se postupem času ukázalo předčasných — závěrů, některá konkrétní opatření. Proto je nutné jasně stanovit určení a úkoly letectva dnes vůbec a v našich podmínkách pak zejména frontového letectva.

Frontové letectvo představuje vedle raketových vojsk frontu hlavní údernou sílu frontu a v operacích bez použití jaderných zbraní dokonce jedinou údernou sílu schopnou ničit nepřítele v operační hloubce. V součinnosti s prostředky PVO i samostatně může účinně chránit vojska před úderem ze vzduchu a vzdušným průzkumem a vést boj s radioelektronickými prostředky. Je hlavním prostředkem průzkumu a důležitý přepravní a spojovací prostředek.

Ve všech případech, bez ohledu na fázi války, operace či boje, bez ohledu na pozemní situaci, tedy na útočnou či obrannou operaci, musí být letectvo schopno vést vysoce aktivní útočnou činnost s cílem zničit hlavní palebné prostředky nepřítele, tedy i jeho letectvo, dříve než je nepřítelem zasaděn. Současně s tím, nebo v relativně nejkratším možném čase musí být letectvo schopno vysoce aktivní bojovou činností ničit pozemní vojska nepřítele s důrazem na hlavní uskupení a operační zálohy. Jedině touto aktivní činností můžeme vytvořit podmínky k úspěšné bojové činnosti vlastním pozemním vojskům. **Proto hlavním druhem frontového letectva musí být letectvo schopné takovou činnost vést, tj. letectvo stíhací bombardovací, resp. bombardovací.**

Tomuto aktivnímu pojetí úlohy letectva musí odpovídat procentuální složení jeho jednotlivých druhů, a to nejen v organizačním rámci frontu, tj. v letecké armádě, ale i v rozsahu ozbrojených sil daného státu a v rozsahu koalici.

Orientace na úderné prostředky v rámci letectva, tedy na stíhací bombardovací (bombardovací) letectvo, vyplývá ze samostatné podstaty vedení ozbro-

jeného zápasu, jehož cílem je zničit nepřítele. Tohoto cíle můžeme dosáhnout především včasným zničením hlavních palebných prostředků nepřítele. V soudobé raketové jaderné válce se od prvního okamžiku jejího vzniku rozpoutá boj o jadernou a palebnou převahu ve strategickém, operačním a konečně i taktickém měřítku. Ta strana, která ji nezíská včas a v rozhodujícím rozsahu, bude odsouzena k porážce. Včas zničit palebné prostředky nepřítele znamená otevřít si cestu k ničení všech ostatních cílů nepřítele, tedy jeho pozemních vojsk, letectva, tylových objektů atd. a dovolí vytvořit optimální podmínky k vedení operací pozemním vojskům. Naopak, ztráta palebné převahy bude mít v každém případě za následek přenechání palebné iniciativy nepříteli a tím i vytvoření velmi nepříznivé situace z hlediska dosažení konečných cílů operace. O výsledku operací v příští možné válce budou tedy především rozhodovat výsledky dosažené v boji o jadernou a palebnou převahu a teprve v druhé řadě činnost vojsk bojujících v přímém dotyku s nepřítelem na bojišti.

Boj o jadernou a palebnou převahu v operačním měřítku mohou vést pouze raketová vojska a letectvo. Ukazuje se, že samostatně není schopno tento úkol splnit ani letectvo ani raketové vojsko a že k dosažení cílů v boji o jadernou a palebnou převahu je nutná jejich vzájemná součinnost a navíc maximální úsilí. Raketová vojska a letectvo musí zničit hlavní palebné prostředky nepřítele, tj. především jeho letectvo, operační a operačně taktické rakety a v dalším i rakety taktické. Raketová vojska s jadernými hlavicemi použijeme proti cílům jejichž poloha bude dostatečně přesně známa a kde účinek jaderné náplně z hlediska ploch cíle zaručí jeho zničení. Letectvo pak s použitím nejen jaderných pum, ale i s normálními prostředky ničení tam, kde půjde o cíle pohyblivé, často měnící svoji polohu, o cíle malorozměrné nebo cíle, které bude nutné zjistit za letu a ihned zničit. Protože takových cílů bude značné procento a protože půjde o cíle velmi vážné (raketové jaderné prostředky i jiné), bude i potřeba vlastního úderného letectva značná.

Nesmírně důležitou úlohu sehraje letectvo v operacích bez použití jaderných zbraní. Jako jedinému prostředku, schopnému vést bojovou činnost v operační hloubce, připadne mu úkol rozhodnout boj o palebnou převahu. Bude tedy jediným prostředkem boje s letectvem nepřítele a nebude zbaveno odpovědnosti za zničení raketových jaderných prostředků nepřítele do doby jejich použití. Předpokládáme-li možnost války bez jaderných zbraní (tuto možnost připouštíme), pak je vážný důvod k tomu, udržovat potřebné a této variantě vedení války odpovídající síly frontového letectva.

S bojem o jadernou a palebnou převahu úzce souvisí **boj o vzdušnou nadvládu**, kterou můžeme získat především zničením nepřátelského letectva a prostředků PVO na zemi a teprve v druhé řadě činností vlastních prostředků PVO. Podaří-li se zničit hlavní síly letectva na zemi, budou mít i prostředky PVO optimální podmínky k ničení nepřítele ve vzduchu. Prostředky PVO nejsou schopny již z hlediska svého určení vzdušnou nadvládu vybojovat, ale pouze v určitých omezených prostorech ji udržet. Boj o jadernou a palebnou převahu a boj o vzdušnou nadvládu spolu úzce souvisí. Získáním jaderné a palebné převahy si vytváříme podmínky ke vzdušné nadvládě a naopak vzdušná nadvláda umožňuje získat jadernou a palebnou převahu. Bez ohledu na tyto vzájemné souvislosti mohou nastat situace, že ač některá z válčících stran získá jadernou a palebnou převahu, může druhá strana v určitém prostoru získat nadvládu vzdušnou. Takové situace mohou vzniknout např. v obdobích a prostorech operačních i taktických výsadek, důležitých obdobích operací (proti-

údery, zasazení druhých sledů) nebo i v jiných rozhodujících podmínkách. Bez dostatečného počtu letectva by zřejmě nebylo možné takovéto úkoly zabezpečit.

Teprve po vybojování jaderné a palebné převahy a vzdušné nadvlády může být většina úsilí hlavních úderných prostředků, tj. letectva a raket, soustředěna k podpoře boje pozemních vojsk. Pod pojmem podpora vojsk mám na mysli především ničení celých svazků nepřítele, např. druhosledových divizí a hlubších operačních záloh, tedy splnění úkolů operačního významu. Vedle těchto úkolů, na nichž se bude podílet stíhací bombardovací letectvo (bombardovací), bude nutné část úsilí vyčlenit k přímé podpoře vojsk na bojišti, zabezpečení taktických a operačních výsadek, ničení míst velení a týlových objektů nepřítele.

Všechny tyto hlavní úkoly může moderní stíhací bombardovací letectvo, s použitím jaderných zbraní a velmi účinných normálních prostředků ničení, splnit.

Určení i mnohostrannost úkolů stíhacího bombardovacího a bombardovacího letectva vyžaduje zamyslet se nad parametry stíhacího bombardovacího letounu. Pokud hovořím o bombardovacím letounu v souvislosti s palebnými úkoly frontu, nemám ani na mysli určitý typ bombardovacího letounu, jako spíše jeho vlastnosti (tj. dolet, mohutnost jaderné nálože a normální výzbroje a vybavení). Je otázka, zda ve frontovém letectvu by nebylo účelné spojit vlastnosti dnešního stíhače bombardéra s vlastnostmi bombardovacího letounu. To znamená, že od takového typu letounu bychom požadovali pokud možno maximální nadzvukovou rychlost, taktický dolet okolo 800 — 1 000 km, únosnost okolo 3000 kg a samozřejmě dokonalé radiotechnické vybavení. Takový typ letounu by plně odpovídal požadavkům, kladeným na hlavní palebný prostředek frontu z hlediska úkolů. Současně by však bylo velmi problematické použít takový letoun přímo na bojišti k přímé podpoře vojsk. Ukazuje se stále větší nutnost mít dále stíhací bombardovací letoun podzvukový s doletem okolo 300 — 500 km, vybavený moderní klasickou výzbrojí zejména raketami a vysoce účinnými pumami (NAPALM), kanónovou výzbrojí, prostředky k denní i noční bojové činnosti atd. Jde tedy svým způsobem o návrat k určitému modernímu typu bitevního letounu. K přímé podpoře vojsk je další možnost a to využít vrtulníků jako palebných prostředků. K této otázce se ještě vrátím.

Dalším významným úkolem letectva je zabezpečit protivzdušnou obranu vojsk a dalších objektů v pásmu frontu. K plnění těchto úkolů je určeno vedle protiletadlových střel a protiletadlového dělostřelectva, stíhací letectvo. Z rychlého vývoje účinných pozemních prostředků protivzdušné obrany se vyvozoval brzký zánik stíhacího letectva a zdálo se, že stíhací letectvo ztratí svůj význam ze všech druhů letectva nejdříve. Potvrzuje se však, že i tyto závěry byly předčasné a že před stíhacím letectvem stojí nadále vážné úkoly, které není s to splnit žádný jiný druh vojska.

V protivzdušné obraně připadá stíhacímu letectvu nesmírně důležitý úkol v ničení vzdušného nepřítele na přístupech k frontě a prostorům, bráněným pozemními prostředky protivzdušné obrany letectva nepřítele, které mohou odpalovat řízené střely s paluby letounu z vlastního území proti cílům ležícím v poměrně velkých vzdálenostech. Stíhací letectvo jako prostředek, který může být zasazen v minimálně krátké době do kteréhokoliv prostoru (omezeného pouze doletem) mu umožňuje ničit vzdušného nepřítele na pasívních úsecích fronty, které bude bezpochyby nepřítel využívat při letech k cílům a dále

v těchto prostorech, kde dojde k zničení nebo vyřazení protiletadlových řízených střel a PLD. Pozemní prostředky PVO, zejména PLRS budou jedny z prvních cílů nepřátelského letectva a raket a nepřítel vyvine maximální úsilí o prolomení PVO. Mimo to vystupuje do popředí potřeba ničit vzdušné síly nepřítele nad jeho územím a to vedle bojových letounů zejména jeho vrtulníky a dopravní letouny, které dnes plní důležité spojovací a dopravní úkoly. Dnešní počty i určení vrtulníků a dopravních letounů u nepřítele význam takového pojetí v zasazení stíhacího letectva jen zdůrazňují. Stíhací letectvo je dále nepostradatelný prostředek při zabezpečení ostatních druhů letectva a to zvláště dopravního výsadkového a vrtulníkového při plnění úkolů nad územím nepřítele, tj. zejména při výsadcích. V některých fázích je nutné počítat i se zabezpečením stíhacího bombardovacího letectva.

Své místo a platnost má stále i možné použití části stíhacího letectva proti pozemním cílům a to zejména při hromadných akcích leteckých svazů (hromadný úder, operační výsadky atd.).

K netypickým úkolům stíhacího letectva může patřit i jeho použití k průzkumným úkolům. Použití stíhacího letounu ke vzdušnému průzkumu si vyžádá především taková situace, kdy průzkumný letoun nebude schopen proniknout do určených prostorů nebo nad určité objekty, které budou silně chráněny prostředky PVO.

Mnohostranné určení a využití stíhacího letectva naznačuje, že v soudobé válce se nevystačí pouze s jedním typem stíhacího letounu. Vedle stíhacího letounu s maximálními parametry zejména v rychlosti, stoupavosti, dostupu, schopného působit za všech povětrnostních podmínek ve dne i v noci a na značný dolet, je účelné mít podzvukový typ stíhače zejména k boji s pomalými vzdušnými cíli (vrtulníky a dopravními letouny nepřítele). Svým doletem musí být stíhací letoun schopen zabezpečit ostatní druhy letectva při jejich činnosti ve velké hloubce území nepřítele. Výzbroj stíhacího letounu se musí opírat o mohutnou raketovou výzbroj, schopnou ničit vzdušné cíle na velké vzdálenosti. Její doplněk pak bude i nadále tvořit kanónová a kulometná výzbroj s vysokými kadencemi.

Zcela zvláštní postavení ve frontovém letectvu má dnes letectvo průzkumné, jehož význam jako hlavního zdroje zpráv, nesmírně vzrostl. Na výsledcích vzdušného průzkumu, zejména v pohyblivých fázích operace, bude záviset splnění palebných úkolů frontu, tj. splnění úkolů raketovým vojskem a letectvem, v jejichž prospěch bude průzkumné letectvo získávat údaje o poloze jednotlivých cílů. Soustavný vzdušný průzkum a pohotové vyhodnocování jeho výsledků umožní odhalovat zámysly nepřítele. Vzdávající význam vzdušného průzkumu, zejména požadavek k odhalení značného počtu cílů na velkou hloubku území nepřítele, požadavek k nejrychlejšímu předání zpráv (pokud možno ještě s paluby letounu), nepřetržitost a soustavnost vzdušného průzkumu, vyvolávají některé vážné závěry pro průzkumné letectvo. V první řadě půjde o absolutně větší počet průzkumných letounů u frontového letectva, tj. v letecké armádě. K splnění všech úkolů, kladených na frontové průzkumné letectvo, nevystačíme s jedním typem průzkumného letounu. Má-li vzdušný průzkum obsáhnout celou hloubku operace, musí mít k dispozici průzkumný letoun s doletem okolo 800 — 1 000 km, tedy letoun k operačnímu vzdušnému průzkumu. Hlavní těžiště vzdušného průzkumu bude však přesto spočívat na taktickém průzkumném letounu, který musí mít takové vlastnosti,

aby mohl získávat zprávy jak přímo z bojiště, tak ze značné hloubky území nepřítele. U tohoto taktického průzkumného letounu v souvislosti s palebnými možnostmi frontu se zvyšuje požadavek na dolet do hloubky 300 — 500 km. Každý průzkumný letoun nebo větší část průzkumných letounů musí být schopna vést vzdušný průzkum ve dne i v noci, z malých i velkých výšek. Zcela zvláštní a vysoce náročné jsou požadavky na vybavení průzkumného letounu k vizuálnímu a fotografickému průzkumu, televiznímu přenosu, zpracování výsledků vzdušného průzkumu za letu atd. V neposlední řadě vystupuje do popředí také požadavek na výzbroj průzkumného letounu, která by umožňovala účinně ničit nebo umlčovat důležité odhalené cíle, především raketové jaderné prostředky nepřítele ihned po jejich zjištění.

Kromě speciálních průzkumných letounů, zvláště ke vzdušnému průzkumu na bojišti, tedy v prostorech přímého dotyku bojujících vojsk, je nutné používat vševojskových svazů a svazků a to k pozorování bojiště, řízení boje i paleb dělostřelectva.

Vážné určení v úkolech frontového letectva má a nadále bude mít dopravní výsadkové a vrtulníkové letectvo. V operacích při vysokých tempech, velké spotřebě hlavních materiálních prostředků a nutnosti překonávat rozsáhlé zamořené nebo jinak zničené prostory, bude vzdušná přeprava důležitým a mnohdy jediným východiskem v přepravě vojsk a materiálu na bojišti i v týlu.

Dopravní výsadkové a vrtulníkové letectvo bude z velké části využito ke vzdušným výsádkám. Taktické i operační výsadky budou plně závislé nejen na možnostech dopravního výsadkového vrtulníkového letectva, ale na celkové vzdušné situaci a možnostech použití dalších prostředků k zabezpečení výsádek ve vzduchu i na zemi. Vzdušné výsadky nebude možné uskutečnit bez získání vzdušné nadvlády v potřebném rozsahu a v optimálně nejvýhodnějším čase. I v takových podmínkách musí být dopravní výsadkové a vrtulníkové letectvo dostatečně zabezpečeno ve vzduchu proti stíhacímu letectvu nepřítele a ze země proti PLD a PLRS. Vlastní výsadek pak bude od okamžiku vysazení rovněž závislý na bojové činnosti vlastního letectva jak z hlediska jeho protivzdušné obrany, tak podpory jeho boje. Požadavek na poměrně značnou potřebu jiných druhů letectva k zabezpečení dopravního výsadkového a vrtulníkového letectva vyplývá již z vlastností těchto druhů letadel.

Jako dopravní výsadkový letoun je stále používán letoun s podzvukovou rychlostí, málo manévruschopný, což představuje jak pro nepřátelské stíhací letouny, tak pro pozemní prostředky PVO ideální vzdušný cíl. Byl-li rozdíl rychlostí mezi dopravním výsadkovým letounem za druhé světové války asi 300 — 400 km/h, pak dnes tento rozdíl roste na 1 500 — 2 000 km/h. Jestliže v období druhé světové války bylo možné volit tratě letu pro dopravní výsadkové letouny prostory a úseky, kde nebyla soustředěna PVO, pak dnes zavedením řízených střel se zvýšil okruh účinné palby proti vzdušným cílům natolik, že prostory, bráněné prostředky PVO, vytvářejí souvislá, hluboká pásma. K tomu přistupuje i další vážná okolnost, zejména při použití dopravního výsadkového letectva k přepravě výsádek, a to vytváření poměrně velkých skupin a jejich značná koncentrace v prostorech vysazení. To je další, ve srovnání s jinými druhy letectva, můžeme říci taktický přežitek v použití letectva, který však zatím nemůžeme řešit jinak, než důkladným zabezpečením dopravních výsadkových letounů.

Další vývoj dopravního výsadkového letounu, začleněného do frontového letectva, půjde zřejmě především cestou zvyšování únosnosti. I když zvyšování rychlosti a dalších parametrů bude hrát svoji roli, nebudou tyto změny tak podstatné a budou vždy značně zaostávat za ostatními druhy bojových letounů i prostředky PVO.

Vrtulníkové letectvo, kromě dnešního jeho využití převážně k dopravním výsadkovým, dopravním a spojovacím úkolům, má možnost daleko všestrannějšího určení. Vrtulníky, vyzbrojené kanónovými a raketovými prostředky, jsou velmi pohyblivým a účinným prostředkem, použitelným především na bojišti. Se zvyšováním výkonnosti motorů a únosnosti můžeme předpokládat i postupné částečné pancéřování vrtulníků. Hlavní přednost vrtulníků jako palebných prostředků oproti dosavadním palebným prostředkům pozemním je především jejich vysoká manévrovost, tedy možnost jejich použití na kterémkoli úseku fronty a to v několika minutách po jejich startu. Další podstatnou výhodou je možnost přímé palby jak z vlastního území, tak i možnost proniknout do bezprostřední blízkosti cílů, bez ohledu na terén. Vybavení vrtulníků protitankovými zbraněmi vytváří z nich vysoce účinnou zbraň k boji s tanky protivníka.

Vrtulníky bude tedy výhodné používat všude tam, kde klademe vysoké nároky na manévruschopnost a rychlost přesunů, což znamená nahradit pozemní přepravní prostředky za přepravní prostředky vzdušné. Zde jsou dosud nevyčerpané možnosti využití vrtulníků např. jako VS pluků, divizí i armád, jako dopravního prostředku pro pohyblivé zálohy (protitanková záloha), ke kladení minových polí, k chemickému a radiačnímu průzkumu, při ženijních pracích atd. Všechny tyto úkoly však předpokládají podstatně zvýšit počet vrtulníků u motostřeleckých a tankových divizí a armád. Přes značně větší náročnost na výcvik osádek, obsluhu a údržbu vrtulníků, nemůžeme podcenit všestrannost jejich využití a to i na úkor pozemních přepravních prostředků.

Kromě hlavních a typických úkolů, které frontové letectvo plní v soudobých operacích k tomu určenými druhy letectva, je řada dalších, jako boj s radioelektronickými prostředky nepřítele, fotometrické úkoly atd., k jejichž plnění jsou vybaveny a přizpůsobeny běžně používané typy letounů.